
 Експедиції

Олег БОЛЮК

МИСТЕЦЬКІ ЗНАХІДКИ ЕКСПЕДИЦІЇ НА БУКОВИНСЬКЕ ПОДІЛЛЯ І ПІВНІЧНУ БЕССАРАБІЮ

**Oleh BOLUK. Some Artistic Finds of Expedition
to Bukovine Podilia and Northern Bessarabia.**

У 2007 р. впродовж 15 днів з 21 червня до 3 липня комплексна мистецтвознавча експедиція відділу народного мистецтва Інституту народознавства НАН України працювала на території північної та східної частини Чернівецької обл. Дослідницьку роботу науковці О.Федорчук (керівник експедиції), О.Никорак, О.Олійник, О.Шпак, Р.Мотиль, О.Козакевич, О.Болюк та водій мікробуса В.Романів виконували у чотирьох р-нах за маршрутом Заставнівського р-ну – сс. Кадубівці, Веренчанка, Чуньків, Василів, Погорілівка, Вікно, Брідок, Мосорівка, Самушин, Баламутівка; Хотинського р-ну – сс. Перебіківці, Блищадь, Малинці, Колінківці, Круглик, Ворничани; Новоселицького р-ну – село Топорівці; Кельменецького р-ну – сс. Перківці, Бернове, Мошанець, Коновка, Вороновиця, вивчаючи сакральне та народне мистецтво. Виконання такого завдання є одним з етапів науково-дослідної роботи відділу за новою темою “Історія та теорія українського декоративного мистецтва: видова специфіка”.

Впродовж експедиції вдалось зафіксувати на цифрові зображувальні файли, фотоплівку, провести обміри, описи загалом 106 архітектурних об'єктів, у тому числі й переважно малі форми екстер'єра, та понад 900 одиниць творів декоративно-ужиткового мистецтва – сакрального та народного, архітектурних форм церковного інтер'єра, більшість з яких датовані до серед. ХХ ст. включно, а також опитати десятки респондентів,

інформація котрих стосується не лише мистецтва, а й частково історичних подій краю, етнографії, фольклору і є занотованою на цифрових звукових файлах.

Тут в основному згадуємо найбільш виразні, на наш погляд, твори художнього деревообробництва, які можуть знадобитись колегам в мистецтвознавчих, історико-етнографічних дослідженнях, що, ймовірно, полегшить пошуки вітчизняних раритетів та новітніх художніх творів. Названі у статті предмети фіксовані автором. Інша значна кількість пам'яток потрапила у поле дослідження колег експедиції, які висвітлять їх у своїх публікаціях. Зрозуміло, перелік знахідок представлено не повністю, а ті, які згадані, не мають ще детального аналітичного опрацювання й, відповідно, теоретичних узагальнень, тому їх описовість містить лише інформативно-ознайомчий характер, що є важливим початковим етапом кожного дослідника.

У першому населеному пункті експедиційного маршруту – с. Кадубівці сфотографовано муровану каплицю, прямокутну у плані, тиньковану та придорожній хрест-копію такого ж з ХVІІІ ст. з написом: “Господи прости, помилуй і благослови хрест 18 століття хрест поновив 2003 р. Козьмич Д.І.”.

При в'їзді у с. Веренчанка на цементному стовпі із зображенням Стопи Пресвятої Богородиці у невеличкій скрині-каплиці встановлено гіпсову фігуру Марії з Дітям 1861 р. (автор Григорій Гречул). У веренчанківську дерев'яну УПЦ МП Успіння Пресвятої Богородиці, 1794 р. (1768 р. – інша гіпотетична дата) всередину потрапити не вдалось, проте зафіксовано південні двері бабинця з образом св. арх. Михаїла та написом вгорі: “СІЯ ЦРКОВЪ УСПЕНІЯ ПРЕТЧІЯ БЦИ СОЗДАСЯ ИЖДИВЕНІЕМ КАПИТАНА ЗОТИ В.Х. 1794 ІУНІЯ,” а також плащаницю під склом у фігурній рамі над дверима храму. Недалеко давньої будівлі зведено церкву Успіння Пресвятої Богородиці поч. ХХІ ст. На церковному подвір'ї збереглись кам'яні хрести очевидно ще з ХVІІІ ст. У мурованій двоярусній з фартухом дзвіниці біля старої церкви знайдено ставник першої третини ХХ ст. та ставник-

Фото 1. Софа. Кін. XIX – поч. XX ст. Габарити: ширина 119 см, висота 98 см, висота сидіння 41 см, глибина 45 см. Погорілівський музей села при середній школі. Село Погорілівка Заставнівського р-ну Чернівецької обл. 23 червня 2007 р. Автор фото тут і далі, які публікуються вперше – О.Болюк.

Фото 2. Ікона “Місіонерство” (?) на пределлі бічного вітваря кін. XIX – поч. XX ст. бабинця (пд) з написом. Мурована УПЦ КП св. влмч. Дмитрія, 1887 р. с. Брідок Заставнівського р-ну Чернівецької обл. 25 червня 2007 р.

трійцю XIX ст. Останній прикрашений різьбленими завитками.

В інтер'єрі мурованої УПЦ КП Покрови Богородиці (інше храмове свято – Успіння Богородиці) поч. XXI ст. зафіксовано іконостас 2006-07 рр., виготовлений Ільчуком Георгієм Васильовичем, 1956 р. н.; фігуру серафима поч. XXI ст., різьбленого Бойком Василем Григоровичем. Також цим майстром виготовлено у 1999 р. кивот й семисвічник.

Фото 3. Напрестольний хрест (аверс). Кінець XIX ст. Композиція “Розп’яття”: вгорі – благословляючий Бог-Саваоф над хмарами; лівий кінець – Тайна Вечера з Ісусом Христом та вісьмома апостолами; у центрі – розп’ятий Ісус Христос з пів-фігурами пристоячих, праворуч – моління про Чашу. Внизу композиції в арковидному просвіті – Воскресіння Господнє. Кінець XIX ст. Мурована УПЦ КП Святого Архистратига Михаїла, 1892 р. с. Мосорівка Заставнівського р-ну Чернівецької обл. 26 червня 2007 р.

У поле дослідження автора потрапили інші дерев’яні предмети облаштування. Зокрема, з сучасних – престол поч. XXI ст.; двоніжковий аналої біля престолу кін. XX – поч. XXI ст.; поставник-трисвічник 2004 р. у вигляді серафи-

ма (майстер Бойко Василь); з минулого століття – шафи у ризниці 1930-их рр. та поч. XX ст.; поставник-трисвічник у вигляді серафима 1960-70-их рр.; столик на Сорокаусти для свічок; лаву церковну серед. XX ст. хоругви (“процесії”) “Св. Миколай Чудотворець” – “Св. Марта” з написом: “Відновили Михайло і Катерина Трач. 1938”; “Св. Іван Хреститель” – “Христос-Вседержитель” та “Св. влмч Варвара” – “Св. Миколай Чудотворець” першої третини XX ст.

В захристії вартими уваги стали кадильниця 1940-50-их рр. та латунний підсвічник з написом на сиді: “ФЫСЮК МРТО, РАНЕНЫ ДНЯ 19, 2, 1956.” Також зафіксовано гаптований хрещатий покривець на потирі в дарохранильному кивоті XIX ст. і репродукцію “Коронування Божої Матері” поч. XX ст.

Опитано місцевого майстра художнього деревообробництва, вчителя праці Загальноосвітньої школи с. Веренчанка Довбенчука Василя Васильовича, 1956 р. н. та оглянуто його роботи: різьблені рами; набори дерев’яного начиння, сувенірну продукцію (шкатулки, панно); меблі (ліжка, шафи, кресени); хатне обладнання (вішаки, карнизи) та столярну продукцію (двері). Респондент назвав місцеві назви окремих мотивів тригранно-виїмчастого різьблення: “ромб з двома вітійками”, “бабочка”, “сяйво”, ромб, “бабочка, обніми мене”, коло, коло з півколами, “квадрат з виїмкою”, “заячі вушка”, “сяйво в пелюстках”, “годинникова стрілка”, “три на шість”, “дев’ять на шість”, “дев’ять на двінадцять”, “двінадцять на три”, “змійка пряма”, “змійка колом”. Згадав, що його мама, Довбенчук (дівоче – Палазюк) Марія Іванівна, 1918 р. н., уродж. с. Веренчанка, також вміла робити стільчики.

У хаті директора школи с. Веренчанка Петрусяк (дівоче – Герчик) Орісі Юрїївної, 1956 р. н., окрім вартісних зразків народної ноші (сорочок, крайки-“баярка”), особливо цінним виявився кивот 1945 р. з церкви с. Кадубівці, що є макетом цього ж храму. Він змайстрований Козьмичем Юрієм, прибіл. 1918 р. н., с. Кадубівці, який виготовляв кивоти, поставці.

Знімовано давні предмети власниці Машкур (дівоче – Смаглій) Марії Григорівної, 1943 р. н.,

урод. с. Веренчанка – жіночу сорочку, вишивку бісером, гладдю 1956 р.; шлюбну жіночу сорочку з “вінком”, вишиту “на пар”, гладдю 1959 р.; “баярок” 1930-их рр.; чоловічу сорочку, вишиту низинкою 1955 р. На горищі виявлено куфер й “армійський чемодан”. У господині також зберігаються медальйони “Sancta Maria Chestochowska”, “Чудотворний образъ Матери Божой Неустанной Помочи” та ручний хрест 1906 р.

У хаті вже померлої Герчик Ганни Георгівної, 1932 р. н., урод. с. Кадубівці Заставнівського р-ну, матері Петрусяк О., сфотографовано скляну розмальовану стелю хати, що є рідкісним прикладом облаштування інтер'єру в такий спосіб, тим паче у сільській місцевості. Серед інших речей вартими уваги були скриня першої третини ХХ ст.; мунтян (киптар), виготовлений і куплений у м. Заставна; корито; жіноча сорочка (вишивка гладдю, “коронка” – “на простий”) 1940-их рр.; мереживо простирадла серед. ХХ ст. На горищі знайдено мальований куфер з датою “1923” та чавунний “горнец”.

У с. Чуньків в мурованій УПЦ МП Святої Трійці 1912 р. встановлено іконостас, “павук”, казальницю, архіерейське сідалище біля західної стіни південної апсиди трансепта, очевидно, усі ж цього ж року або дещо пізнішого часу виготовлення, як, наприклад, процесійний хрест 1913 р., ікона “Св. Іван Сучавський” з написом: “Жертвовали Георгій і Марія Тарновецькій Іванів. в Родці 1917”. З інших вартих уваги предметів виявлено стілець з геометричним тригранно-виїмчастим різьбленням на ніжках 1980-их рр.; аналої для вшанування; ікони “Св. Миколай” та “Св. Варвара”, образ “Страшний Суд” (типографія першої третини ХХ ст.); “Матеръ Божія споручница грешныхъ” першої третини ХХ ст., “Коронування Божої Матері” з написом: “ЖЕРТВА АННН ВДОВН, ПО ТЕОДОРОВН ГОВДІ. Р.Б.1924”, “Стль Хрт. Василій” з написом: “Пожертвовали: Томюк Василь Ів. Томюк Василь Вас. Мельник Василь Вас. 1979 р.”; процесії (хоругви) “Св. Антоній Печерський” – “Св. Георгій” першої третини ХХ ст., “Успіння Пресвятої Богородиці” – “Покрова Влахернської Богородиці” першої третини ХХ ст.; ікони “Новозавітня

Трійця” першої третини ХХ ст., “Св. пророк Ілля”, “Св. Варвара з житієм”.

На обійсті Вальчук (дівоче прізвище – Бабич) Марії Іванівної, 1940 р. н., обміряно стіл кін. 1920-их – поч. 1930-их рр., виготовлений батьком інформаторки, майстром Бабичем Іваном Михайловичем, 1909 р. н. На подвір'ї садиби голови сільради с. Чуньків сфотографовано профілювання бамбетля першої третини ХХ ст.

Фото 5. Каркасна двоярусна дзвіниця з мурованим парапетом (пн-сх) біля мурованої УПЦ КП Різдва Пресвятої Богородиці, 1894 р. с. Самушин Заставнівського р-ну Чернівецької обл. 26 червня 2007 р.

У с. Василів на цвинтарі збереглися давні хрести та кілька родинних склепів кін. ХІХ ст. Особливо цікавими, на наш погляд, є п'єдестал намогильного хреста з написом: “Tu spoczywa Antonina z Wozniakowskich Lazeczko urodzona r. 1833 zmarla r. 1894. ...jej duszy” та склеп з написом: “Cripta familitei Balasinoviei”.

В Музеї археології “Давньоруське місто Василів” громадський його директор Марія Василівна Смуk, 1956 р. н., урод. цього ж села, люб'яз-

но дозволила опрацювати експонати, зокрема дерев'яні ключі та замок, точений келих, крісло з кордибаном XIX ст. На території села зафіксовано оригінальну дерев'яну надбудову криниці 1989 р., із профільованими накладками та люстерками. Конструкцію виготовив майстер Слободян Василь Дмитрович, 1944 р. н.

У мурованій УПЦ МП Різдва Пресвятої Богородиці 1835 р., до стіни якої прикріплена охоронна таблиця, вдалось зафіксувати, окрім іконостасу, серафима над царськими вратами та аналоєм (складуваний з Х-видними ніжками й тканиною) для Євангелія, лави 1990-их рр. Біля будівлі оглянуто двоярусну дзвіницю, намогильні хрести, хвіртку церковного подвір'я, колишню плебанію XIX ст.

На сволиці хати 1936 р. Ольги Дудчак, прибл. 1918-20 рр. н., урод. с. Чуцьків Заставнівського р-ну, вирізьблено хрест. В господині записано інформацію, що "Кирилюк Степан Миколайович, прибл. 1924 р. н., малював хати, образи". Чоловік Ольги Дудчак, 1918-20-их рр. н., Дудчак Василь Григорович, 1911 р. н., помер (?) р. робив хрести, пам'ятники з каменю. Також зафіксовано фото образів на склі; спинку ліжка ("лужка") 1938 р., роботи місцевого столяра Макуха Василя Васильовича; креденс 1930-их рр.; стіл поч. XX ст. ("роблений за Австрію"); профілювання причілка.

У хаті Семенюк Анни Степанівної, 1942 р. н., сфотографовано ручний хрест з церкви св. ап. Петра і Павла 1843 р. с. Краснолово Верховинського р-ну, подарований священником цієї парафії її чоловіку-бляхару, який покривав там церкву.

У Погорілівському музеї села при середній школі (директор музею Ластюк Віталій Дмитрович) опрацьовано низку експонатів: шафу, крісло, софу кін. XIX - поч. XX ст., котрими був облаштований маєток місцевого пана (Фото 1); трисвічник першої третини XX ст.; чоловічий та жіночий одяг; ікони на дошці "Розп'яття з Пристоячими", "Св. Костянтин Великий" (?), "Св. Миколай Чудотворець" з написом: "Сор. Феодоръ Чернопискій. 1883" (?); ікону в кіоті "Бог-Саваоф" 1890 р.; скриню поч. XX ст.; ксерокс розрізу і плану церкви с. Погорілівка,

знайдених і скопійованих у держархіві Чернівецької обл.; пам'ятну таблицю на церкві з написом: "Церковъ сія созданная 1870-1881 добровольными жертвами собранными въ краю БУКОВИИНѢ [100 гульденовъ] якоже значными датками отъ ФОНДУША религійнаго православнаго [200 гл] и митрополіта СВЛВЕСТРА [500 гл] и совѣтниковъ консисторскихъ [500 гл] разомъ [1000 гл] на иконостасъ и ПАТРОНАТА церковнаго [630 гл] и страніемъ православныхъ христіянъ [1182 гл] анаипаче СТЕФАНА РУДАНА [530 гл] и ТЕОДОРА МАЛѢЦУКА [200 гл] отъ веси ПОГОРИЛѢВКИ за побужденіемъ гдашнаго особливо дѣтельнаго и ревнаго душпаствыря и пароха ДІОНИЗІЯ ГРИГОРОВИЧА. Освященная же 18 Іаннуарія 1881 г. митрополітомъ Кврѣ СВЛВЕСТРОМ Морарю Андріевичем во время владѣнія ІМПЕРАТОРА ФРАНЦА ІОСИФА І. Бляхою покрытая 1892 г. на счетъ прихожановъ [1000 гл] и заходомъ пароха мѣстцеваго ІГНАТІЯ КАРАДЖЕ и епїтропства церковнаго. Одновленная внутренно и внѣшно и изображенная издержками парохіянъ [800 гл] и заходомъ высшепомянутаго пароха І.К. и братства церковнаго 1896 года."; ілюстрований календар "Приятель" 1931 р., видання "Ю. Сливка і Ко" у Чернівцях; скарбничку з церкви с. Погорілівка; ручний хрест кін. XIX ст.; ткацький верстат; літографію "Цар Соломон" (?) у Псалтирі; ікону "Св. мч Іван Сучавський" кінця XIX ст.; мальовану скриню з мотивом серця та датою "1931"; начиння та керамічний, дерев'яний і скляний посуд на миснику поч. XX ст.; різноманітний реманент – ступу, жорна, коси та серпи, а також обрядовий хліб – здобну випічку, великодні банці, коровай у "Світлиці хліба".

У мурованій УПЦ МП Св. Миколая Чудотворця, 1881 р. біля входу в храм сфотографовано вішак для головних уборів та одягу (парафіяни називають його "гардеробом"), що не часто зустрінеш у церквах. Опрацьовано в інтер'єрі тетрапод, казальницю, аналої для ікони, поставник та запрестольний хрест 1880-их рр., процесійного хреста 1913 р., одноніжковий аналої, серафима над царськими вратами, престол 1990-их рр. (майстер – випускник деревообробного технікуму

Фото 4. Ікона аналоя (верх, інший ракурс) “Різдво Богородиці” (фрагмент). ХІХ ст. Мурована УПЦ КП Різдва Пресвятої Богородиці, 1894 р. с. Самушин Заставнівського р-ну Чернівецької обл. 26 червня 2007 р.

Фото 8. Фасад церкви (пд-зх). Дерев'яна УПЦ МП Пресвятої Трійці, 1935 р. с. Блищадь Хотинського р-ну Чернівецької обл. 28 червня 2007 р.

Пітик). Також зафіксовано дарохранильний кивот XIX ст., клірос з рухомим попітром 1880-их рр., патерицю тих самих років, свічник для панахид, процесійні хрести з триногою поч. XX ст. Біля церкви сфотографовано криницю; двоярусну дзвіницю з фартухом, перенесену з іншого місця села від дерев'яної церкви, яка згоріла.

Парох церкви св. ап. Івана Богослова, 1827 р. с. Вікно, о. Микола Гайдещук, 1967 р. н. повідомив, що храм був закритий 27 років і на той час було вивезено невідомими 12 возів різного начиння з місцевої церкви у Києво-Печерську Лавру, на Афон і ще не міг згадати куди. В інтер'єрі збереглися аналої з церкви с. Шерівці; олеографії "Св. Георгій", "Св. Миколай Чудотворець" румунської типографії першої третини XX ст.; поставці з крильми серафима; запрестольне "Розп'яття" першої третини XX ст.; оклад Євангелія; ручні та процесійні хрести; хоругви-"процесії".

На церковному подвір'ї сфотографовано муровану двоярусну дзвіницю, зовнішній престол для освячення води; "гробівці" з датуванням "1854" та 1890-их рр. заможного панства, намогильний хрест зі скульптурою.

В наступному селі маршруту – у Брідку оглянуто придорожню православну муровану каплицю св. Софії (?) та цвинтарну каплицю з іконою над входом "Св. Георгій Переможець", сфотографовано профільований причілок ганку хати 1950-их рр. На території села збереглися брами 1970-их рр. з профілюванням та мурованими стовпами із стилізованим вазоном.

Мурована УПЦ КП св. влмч. Дмитрія, 1887 р. містить низку цінних об'єктів: свічники XIX ст.; клірос та двоніжковий аналої серед. XX ст. у трансепті; п'ятирусний іконостас, панікаділо 1880-их рр.; підсвічник-триногою XX ст.; ікону "Покрова Влахернської Богородиці та св. Роман-піснеспівець" з написом ліворуч внизу: "Жертвовали жінчини із Сила Брідка. у Війну. Року-1944.1/7" та підписом праворуч внизу: "Художник-риставратор Базовий Миколай Ст. с. Брідок 1989 р."; олеографію-диптих "Собор Знамення Пресвятої Богородиці" – "Ісус Христос" російської типографії (?), прикраще-

ний вгорі аплікацією з паперових квітів 1920-30-их рр.; іконами "Новозавітня Трійця" з написом: "...СУЮЩІЙ НА НБСИ. ОТЦЪ СЛОВО И ДХЪ СТЫЙ. И СИИ ТРИ ЕДИНО СУТЬ. Їоана" та "Хресну Дорогу" 1880-тих рр.; бічний вівтар бабинця з написом на пределлі: "Никифор. Вакалюк Ів. Василій. Вакалюк Киф. Василій. Махній Тео. Василій. Котик Мих. Данило. Меронюк Тео.Іаков. Згара Н. Петро. Загара Іва. Николай. Андрушко Вас. Манолій. Бурик Вас. Іван. Загара. Ана. Георгій. Базовий Ст. Георгій. Люк Ігна.", "Василій Гудима Міх. Миколай Куніцькій Іво. Івонь Сторошчук Пе. Миколай Симеонюк Ст. Михаїлі Загара Гуз", "Под Проводом Вс. ОТЦА МИЛЕТИЯ ГАЛІПА. Природника Церкви в Броді, і Єпітропів. Василя Бурика, Теодора Ілюка, Данила Мигайчука, і Нач. Грома. Василя Пітека Зас Петра Сандула. і Півца Церк. Івона Мігайчука. А Жертвовали сей Образ і Часосказ. Члени Василій Загара Іво.Івон Андрушко Вас. Івон Пітек Ман. Івон і Петро Базовий Іак. Василій і Олексей Вакалюк Он. Георгій Манолій Івонь Сандуль Ст. Григорій Делей Гео. Георгій Шидловській Ол. Петро Хабара Іво. Манолій [обрамлення ікони праворуч]: Василій Юлобегазь Кривча. Василій Семенюк Ст. Кость Загара На. Манолій Шасталь Ів. Івонь Тиронь Дим. Іонь Плаксіє Ва. Симіонь Шасталь Акс. Миколай Яремко Дим. Івонь ...Іво Прокопій Тихонь Іак. Симіонь Хабара Гео. Івонь Шасталь Тео. Миколай Пирикь Іво. [обрамлення ікони ліворуч]: Івонь Шашталь Вас. Івонь Поклітар Ди. Георгій Шасталь Іак. Теодор Делей Ілі. Василій Котик Ст. Василій Гудима Іво. Ко... Гудима Вас. Прокопій Бастал Іво. Василюй Ва... Івонь Загара Ди. Василій ...Василій Сандуль Іво. Григорій Загара... [обрамлення ікони знизу погано збережене – замальовані імена фарбою]: Івонь Загара Іво. Александр Базовий Іак. Іаковь Петро... Ник. Миколай Ілюкь Тео.... Іво... Вас. Петро... Андрушко Іво... Дим." та підписом на наклеєному на ікону у лівому нижньому кутку папірці: "На згадку Парохіянам Брідської церкви Бзовий 1989 р." та іншим фрагментом напису: "Кость Лазорьяк Вас. Онуфрій Марусьяк Вас. Теодор Гудима Он. з Бабина Івонь Заремба. Васи-

лій Загара Іво. Василій Делей Іво. Кость Гудима Вас. Василій Вакалюк Дим. Теодор Шастал Ман. Василій Огородник Ан. Георгій Гудима Дим. зложили суму 378 долар. года 1904. Боже спаси нас” (Фото 2); ікону “Покровъ Пр. Дѣви Богородици” 1893 р. з написом: “Пожертвила Василина Питикъ Г. 1893 Марія Вирига” та підписом: “худ-кристиавратор Бзовий Н. Ст. VI-27-1990 р.”; ікону на двох дошках “Святителі Церкви” поч. ХХ ст. з накинutoю на неї рушником-переміткою з мотивом вазона (1930-ті рр.); ікону “Богородиця Одигітрія” (“Цариця Небесна”) 1895 р. з написом: “Пожертвила Василина Бзова Г. 1895.”; бічний вівтар “Св. Параскевія П’ятниця” з іконою на пределі “Мучеництво Св. Параскевії П’ятниці” 1890 р. із написом внизу праворуч: “Пожертвилъ Іванъ Сандуль. 1890 года.”; аналой для вшанування ікон у бабинці 1930-их рр.; процесійні хрести кін. ХІХ ст.; престол з дарохранильницю та напрестольним хрестом 1880-их рр. із написом на звороті базиса: “Художник риставратор Бзовий Николай Ст. с. Брідок. 1989 р.”; антимінс на стіні апсиди; прострілену кулею ікона “Благовіщення” празничного ряду старого іконостасу в апсиді; пошкоджена ікону “Св. пророк Ілля на вогняній колісниці” над царськими вратами в апсиді; ікону “Богородиця-Одигітрія і Христос” з написом: “Жертвовали Женщини Сила Брідка у Війну. Р. 1/6 1944” та ікону “Новозавітня Трійця” з написом: “Жертвовали Жінки з сила Брідка у Війну р. 1944 1/VII” та нерозбірливим підписом в апсиді; іконоу “Св. ап. Петро” з написом: “Жертвовали ... Р 1911” та “Відновив Бзовий Н.С. 1989 р.” й наклеєним папірцем з написом: “На згадку Парафіянам Брідьцької Церкви Бзовий 1989 р.”; ручним хрестом 1860 р. з написом автора на ручці: “Георгій П...рінюк.”

За маршрутом між селами Митків та Мосорівка натрапили на придорожню каплицю Покрови Пресвятої Богородиці поч. ХХІ ст., а село Мосорівка починається іншою однойменною з попередньою мурованою каплицею 1990-2000-их рр. У ній зафіксовано давні літографії “Св. пр. Ілля на вогняній колісниці” та “Ісус у терновому вінці.” На початку села на кладовищі багато кам’яних хрестів. Кілька з них сфотографовано. Недале-

ко цвинтаря є хата 1960 р. (майстер-будівничий Кужняк Григорій Миколайович 1934 р. н. з с. Міткова), ганок якої оздоблений вишуканим профілюванням.

У хаті Зарицької (Троп) Василини Михайлівної, 1937 р. н., оглянуто розписаний стіл, куплений у Клішківцях у 1960-их рр.; “вереньки” й налавники 1960-их рр.; “минтян” з “тхорами” 1970-их рр. (майстер Гордіца родом з с. Міткова); скриню поч. ХХ ст.; розписи на стелі 1950-их рр. (майстер-маляр з с. Вікно – призвище встановити не вдалось).

Біля мурованої УПЦ КП Св. арх. Михаїла, 1892 р. є намогильний хрест, перенесений біля муру церковного подвір’я (сама могила священика, похованого 1815 чи 1816 року, – під мурованою церквою). Церковне подвір’я обнесене кам’яним муром, у якому є два входи з брамами. На подвір’ї стоїть двоярусна дзвіниця з фартухом. На її верхньому ярусі. Було знайдено рокайлевий медальйон бічного вівтаря (іконостаса) поч. ХІХ ст.; профілювання та різьблення запрестольного хреста ХІХ ст.; підсвічник ХІХ ст.; односвічники ХІХ ст. Сфотографовано дзвони з написом: “...ощук Василь”, інший – з датуванням “1902”, прикрашений вилицю трояндою.

У храмі опрацьовано тетрапод другої пол. ХХ ст.; аналой ХІХ ст. для вшанування ікон із зображеннями на боковинах святих; клірос із іконами на боковинах ХІХ ст.; шафу кін. ХІХ - поч. ХХ ст.; проскомидійник-нішу з іконою “Євхаристія” кін. ХІХ ст.; комод ХІХ ст.; ікону “Св. Миколай Чудотворець” з написом: “Жертвовала Булеховська Марія Василівна 1958 р.”; розкладуваний аналой зі шкірою 1914 р. з написом на торці попітра: “Жертви Аксентія і Анниці Шевчук Іванів. р. 1914”; дверний ключ; скриню, обтягнуту шкірою й ковану, ХІХ ст.; куферок ХІХ ст.; царські врата ХІХ ст.; ручні хрести: 1894 р. з монограмою: М.А.Т.С., 1898 р. і поч. ХХ ст. з монограмою З.Б.; процесійні хрести кін. ХІХ – поч. ХХ ст.; напрестольний хрест кін. ХІХ ст. (Фото 3) та інший, з написом внизу: “Мафтей [Матвій ?] і Марія Комісарук. Р.1923/VII.”; потир ХІХ ст.; столи першої третини ХХ ст. та кін. ХІХ ст.;

ікону “Св. пр. Іля на вогняній колісниці” XIX ст.; павук наві кін. XIX ст.; іконостас кін. XIX ст.; аналой двоніжковий поч. XX ст.; поставець-трисвічник з крильми серафима та іконкою “Христос-Вседержитель.” першої третини XX ст.; напрестольний ручний хрест з написом: “Андріяш і Домна Василик. 1913.”; аналой двоніжковий біля престолу для Євангелія першої третини XX ст.; напрестольний хрест базисом у вигляді каплиці кін. XIX ст.; ікону “Св. влчч Пантелеймон” початку XX ст.; ікону “Преображення Господнє” з написом внизу: “Жертвоваала Маренда Скрипичук Домітрашева. Р. 1914”; ікону “Різдво Христове” поч. XX ст.; усеношницю кін. XIX ст.; запрестольний хрест поч. XX ст.; кадильницю 1913 р.; металевий трисвічник поч. XX ст.; металеву дарохранильницю поч. XX ст.; металеву дароносицю поч. XX ст.; оклад Євангелія поч. XX ст.; ікону “Св. Миколай Чудотворець” поч. XX ст.; окремі сторінки “Тріодіона”, виданого 1753 р. у Львові Ставропігійським братством (автор гравюр Никодим, виготовив 1720 (?)); пом’яник з написом: “Поменикь храма стаго архистратига Міхаїла и веси Мосорівка...” 1861 р.; процесійний хрест “Воскресіння” першої третини XX ст.; ікону “Св. влчч Дмитро Солунський” поч. XX ст.; ікону бічного вівтаря “Св. влчч Іван Сучавський” кін. XIX ст.; триптих “Св. Феодосій” – “Покрова Влахернської Богородиці та св. Роман-піснеспівець” – “Св. влчч Дмитрій Мироносець” з написом у лівому нижньому кутку: “Жет-ривали женщини в року 1917 вдячні Господу Богу за відведення найтяжчих воєнних огнів 1916 р.”; ікону на дошці “Богородиця-Одигітрія” – “Розп’яття з пристоячими” – “Св. Миколай Чудотворець” кін. XIX – поч. XX ст.; ікону “Жінки-мироносиці” першої третини XX ст.; ікону бічного вівтаря “Св. влчч. Варвара” кінця XIX ст.; ікону “Страшний Суд” першої третини XX ст.; розкладуваний аналой зі шкірою 1914 р. з написом на торці пюпітра: “Жертви Аксентія і Анниці Шевчук Іванів. р. 1914”.

В Музеї-світлиці “Рідні обереги”, заснованого у 1999 р. при школі с. Самушин сфотографовано скриню кін. XIX – першої третини XX ст.;

набаний хрест дерев’яної церкви с. Мосорівка.

У сільській мурованій УПЦ КП Різдва Пресвятої Богородиці, 1894 р. знаходяться тетрапод XX ст.; клірос з рухомим пюпітром, казальниця першої третини XX ст.; ставник з базисом-триногою кін. XIX – поч. XX ст.; двоніжковий аналой для Євангелія з профільованими “п’ятами”; шафи із декоративними завершеннями 1930-их рр. та 1960-70-их рр.; ікона “Іоан Сучавський зі страстями” з підписом: “Ніе JazLowecki. Czernowitz. 1905” Ікона стоїть на пределі, на антипедіумі якого напис: “Жертва Сазонкін і Настасія Лучакъ. Г. 1903”; процесійний хрест поч. XX ст.; поставець з триногою серед. XX ст.; підсвічник з колоною, яка походить з попередньої вже неіснуючої церкви (очевидно, з киворію або опори хорів) поч. XIX ст.; наземний трисвічник першої третини XX ст.; іконостас та павук 1890-их рр.; ікона “Воскресіння Христове” з підписом: “Жертва Аксентія і Дарії Руснак. 1911”; хоругва з образом “Собор православних святих” з підписом: “Жертвовали Николай Пацеринок, Стефан Доменко, Василь Малинчок. Никол. Р. 1912”; процесійний хрест XIX ст.; аналой рухомий з Х-подібними ніжками та шкіряним верхом-пюпітром; плащаниця XIX ст.; аналой стаціонарний для вшанування ікон (Фото 4); запрестольний хрест XIX ст.; ікони “Зішестя Святого Духа”, “Богоявлення Господнє”, “Різдво Христове”, “Успіння Пресвятої Богородиці Приснодіви Марії”, “В’їзд Ісуса Христа в Єрусалим”, “Преображення Господнє”, “Вознесіння Господнє”, “Благовіщення” “Введення Діви Марії в храм”, “Різдво Богородиці”, Стрітіння Господнє” празничного ряду старого іконостасу XIX ст.; кадильниця “за румун”; ручний хрест з написом “1893”; різьблена таблиця-картуш з написом: “Сія церков збудована в 1894 р. а відновлена в 1924 р. з причин Світової війни від 1914 р. до 1918 р.” Біля церкви стоїть каркасна двоярусна дзвіниця з мурованим парапетом. (Фото 5).

У садибі Лучика Василя Івановича, 1943 р. н. сфотографовано ковану скриню кін. XIX ст.

В УПЦ МП Успіння Пресвятої Богородиці, 1892 р. с. Баламутівка вдалось зафіксувати лише престол поч. XXI ст. (майстер зі с. Самушин);

Фото 6. Верх аналая для Євангелія у апсиді з іконою "Собор архангелів пресвятих безплотних сил". XIX ст. Дерев'яна УПЦ МП Святого Архистратига Михаїла, 1914 р. с. Перебиківці Заставнівського р-ну Чернівецької обл. 27 червня 2007 р.

аналой для Євангелія першої третини ХХ ст.; запрестольну ікону “Воскресіння Господнє” кін. ХІХ ст.; трирядний іконостас (верхні ряди відновлені). А ззовні – профілювання лиштв навколо одвірка; загальний вигляд храму; кам'яний хрест на місті престоло з попередньої неіснуючої церкви.

Кабінет українознавства при загальноосвітній школі с. Перебиківці диспонує кількома предметами хатнього облаштування та меблями: скринєю 1935 р.; мисником (“замисником”) першої третини ХХ ст.; софою 1925 р.

Біля дерев'яної УПЦ МП Св. арх. Михаїла, 1914 р. є криниця з датою 1984 на надбудові; хрест з колоною; хрест з трикутником (“Всевидаче Око”). У храмі привертають увагу тетрапод; чотириніжковий переносний аналой кін. ХХ ст.; аналой для Євангелія у апсиді з іконою ХІХ ст. (Фото 6); мідна хрестильниця 1914 р.; напрестольне металеве “Розп'яття”, павук нави, свічник поч. ХХ ст.; ікони намісного ряду “Христос-Вседержитель”, “Новозавітня Трійця” 1914 р.; ікони царських врат “Св. єв. Матвій”, “Богородиця”, “Св. єв. Марко”, “Св. єв. Іван”, “Архангел Гавриїл”, “Св. єв. Лука” на царських вратах 1914 р. і “Тайна Вечеря” над ними; металева хоругва “Св. влчч Варвара” – “Богоявлення Господнє” (реверс) поч. ХХ ст.; плащаниця в апсиді 1914 р.; чаша для свяченої води, горне сідалище кін. ХІХ ст.; запрестольна ікона “Молитва в Гетсиманському саду” поч. ХХ ст.; металевий семисвічник періоду модерну; аналой для Євангелія в апсиді з іконами на стінках ХІХ ст.; ікона “Христос-Вседержитель” у апсиді ХІХ ст.; металевий дарохранильний кивот; ікона “Розп'яття” І.Саєнка 1914 р.; металеві підсвічники у вівтарі поч. ХХ ст.; “мандиліон” з іконкою “Воскресіння” на трикутній підставці для свічок; шафку у паламарні початку ХХ ст.; ікона “Св. Арх. Михаїл” над дверима на хори; процесійні хрести ХІХ ст. (три); дзвони на дзвіниці над бабинцем; ікона “Богородиця-Одигітрія” у наві з написом: “Образъ Пресвятыя Богородицы Герцовецкїя Бессарабскїя. Сїю ікону пожертвовали стараніємъ жени Ксенї Чепляука, Марія Бривінова, Марія Заволоцка, Гафія..., параска Дудлярка,

Татіяна Фисюкова и анна Мартинова. 1874...”; ікони “Св. Дмитрій”, “Св. влчч Варвара” початку ХХ ст. та “Св. влчч Варвара з житієм” 1840 р. (Фото 7); “Св. Марія Магдалина” з написом: “Сїю Ікону Пожертвовали общество Женскаго Кола...1867 года Мая 26 дня”; хоругви “Св. мч. Георгій” і “Св. Миколай Чудотворець” першої третини ХХ ст. (?).

У селі сфотографовано профілювану браму сільської садиби 1960-70-их рр.; профілювання переплетення вікон веранди хати 1960-их рр.; профілювання огорожі з брамою 1970-их рр.

Невеличке с. Блищадь Хотинського р-ну має дерев'яну УПЦ МП Пресвятої Трійці, 1935 р. побудови, біля цвинтаря, котра не відома широкому загалу науковців, оскільки каплицю 1935 р. розбудували як церкву лише в 1992 р. (Фото 8). Сфотографовано фасади церкви, дзвіницю з газовими балонами, котрі слугують замість дзвонів; дерев'яний хрест біля входу на церковне подвір'я. В інтер'єрі зафіксовано: клірос (чотириножний столик) 1980-90-их рр.; шафу 1960-их рр.; іконостас 1930-их рр.; семисвічник, дарохранильний кивот, триптих “Св. мч. Пантелеймон” – “Воскресіння Господнє” – “Св мч. Іван” 1930-их рр.; ікону (фрагмент іконостаса чи бічного вівтаря?) “Богоявлення Господнє” ХІХ ст.; ставник з триногою 1930-их рр. Також оригінальними виявились профілювання брами сільської садиби 1970-их рр. та ганку хати 1960-их рр.

У с. Малинці вдалось знайти професійних столярів, які виготовляють на замовлення двері, вікна. Сфотографовано окремі найбільш цікаві вироби.

В Історико-краєзнавчому музеї с. Колінківці серед багатьох експонатів зберігаються меблі та господарський реманент: “блідар” (від “бліда” – миска) 1930-их рр.; скрині й куферки поч. ХХ ст.; софа поч. ХХ ст.; ярмо поч. ХХ ст.

Пам'яткою архітектури державного значення є мурована, оборонного типу УПЦ КП Св. пр. Іллі, 1560 р. с. Топорівці Новоселицького р-ну. Тут, під час ремонтних робіт вдалось сфотографувати точений семисвічник середини ХХ ст.; запрестольну ікону “Христос-Вседержитель” на рамі-підставці з точеними ніжками поч. ХХ ст.;

Фото 7. Ікона "Св. влчч Варвара з житієм". 1840 р (?) – напис. Дерев'яна УПЦ МП Святого Архистратига Михайла, 1914 р. с. Перебиківці Заставнівського р-ну Чернівецької обл. 27 червня 2007 р.

образи західної іконографії “Богородиця з лілією” (“Благовіщення”) та “Ісус Христос” поч. XX ст.; чотириножний та триножний свічники першої третини XX ст.; аналой складуваний з Х-подібними ніжками для Євангелія першої пол. XX ст.; різьблений картуш з іконостасу (вітваря?), поставці на горищі церкви кін. XVI – поч. XIX ст. Біля храму стоїть надбрамна двоярусна мурована дзвіниця XVI ст. У селі також є мурована УПЦ МП Св. пр. Іллі, 1912-14 рр. Однак, за браком часу у церкву не вдалося потрапити.

У с. Ставчани Хотинського р-ну в УПЦ МП арх. Михаїла, 1848 р. провадився парафіянами ремонт, тому неможливо було опрацювати вартісні об'єкти.

В “Кімнаті українознавства” загальноосвітньої середньої школи с. Круглик сфотографовано образ “Адам і Єва біля Райського дерева” румунської літографії поч. XX ст. й куферок поч. XX ст.

Дерев'яна церква Покрови Пресвятої Богородиці, 1807 р. диспонує низкою нового облаштування, хоча трапляються і пам'ятки минулого й кінця позаминулого століть: іконостас 2005-06 рр. (виготовлений у Румунії, в монастирі Нямц у с. Нямцашор, майстром Нело Фосалеу); горне місце кінця XIX ст.; репродукція “Обряд роздавання Священного Вогню в велику Суботу у храмі Гроба Господнього в Єрусалимі” поч. XX ст.; потир XIX ст.; образи “Св. влмч Варвара” та “Усікновення голови св. Івана Хрестителя” XIX ст.; скриня першої третини XX ст.; запрестольне металеве Розп'яття поч. XX ст.; образ “Воскресіння Христового в Храмі Господньому в Єрусалимі” кін. XIX – поч. XX ст.; шафа-ризниця серед. XX ст.; процесійний хрест кін. XIX – поч. XX ст.; ікона “Блаженна Ксенія Петербурзька” кін. XX ст.; ікони “Св. влмч Варвара” та “Богородиця-Одигітрія” кін. XIX ст.; процесійний хрест кін. XIX ст.; Євангеліє 1820 р.; ікона “Покрова Влахернської Богородиці та Роман-сластоспівець” XIX ст.

Дерев'яна УПЦ МП Різдва Пресвятої Богородиці, 1907-09 рр. с. Ворничани не була закритою у радянський час. Тут експедиторами було звернуто увагу на образи-пам'ятки поч. XX ст.;

срібне блюдо XIX ст.; металеві потир, дарохранильний кивот, напрестольний хрест, семисвічник, односвічники поч. XX ст.; плащаницю у футлярі XIX ст.; іконостас 1909 р.; скриню кін. XIX – поч. XX ст.; процесійні хрести першої третини XX ст., початку та середини XX ст.; тетрапод кін. XX ст.

У хаті поч. XX ст. Колісник Парасковії Мануїлівної, 1922 р. н. цікавими виявились софа, оздоблена мальованими квітами (куплена на базарі в 1950-их рр. у с. Клішківцях); образи (репродукції румунської типографії) “Св. Миколай Чудотворець”, “Бог-Отець та Дух Святий” і фоторепродукція “Дванадцятирічний Христос” 1970-80-их рр.

У хаті 1946 р. Іллі Івановича Волощука, 1928 р. н., с. П'єрківці Кельменецького р-ну сфотографовано стіл поч. XX ст. (майстер Гарчаун), двері хати 1946 р.

Біля мурованої УПЦ МП Архистратига Михаїла, 1847 р., реставрованої 1984 р., зведено двоярусну муровану дзвіницю біля входу на подвір'я та каплицю св. Пантелеїмона, збудовану 1997 р. в пам'ять діяльності отця Пантелеїмона, який служив у перші роки гонінь Церкви радянською владою. На подвір'ї зберігся також намогильний хрест XIX ст.

У храмі – іконостас кін. XX ст.; ікона “Св. влмч Варвара” кін. XIX ст.; ікони “Преподобний св. о. Серафим Саратовський Чудотворець”, “Св. архистратиг Михаїл” та “Св. мч Іван воїн” поч. XX ст.

У Музеї історії с. Бернове, відкритий 1989 р., зберігається станок (верстат), “кросна” XIX – поч. XX ст.; прядка поч. XX ст.; жіноча сорочка першої пол. XX ст. та чоловіча, білим по білому з “цятками” на “пряжковому” полотні кін. XIX – поч. XX ст.; образ “Богородиця Одигітрія”, хромолітографія в типографії Т.А.Губанова в Санкт-Петербурзі (?) 1884 р.; ікона “Богородиця Елеуса” XVIII ст.; керамічний посуд та теслярські й столярні інструменти.

Церква св. влмч Дмитрія, 1887 р. обладнана вартими уваги іконостасом кін. XIX ст.; переносним двоніжковим з “п'ятами” аналоєм; релікварієм поч. XXI ст.; аналоєм переносний, одноніжко-

вий з опорою-хрестовиною другої пол. ХХ ст.; запрестольною іконою “Христос-Вседержитель” 1913 р.; проскомидійником; іконами “Новозавітня Трійця”, “Св. влч Варвара з житієм”, “Св. Марія Магдалина”, “Св. Іоан воїн” кінця ХІХ ст.; іконою “Богородиця-Одигітрія” у коштотних шатах ХVІІІ ст.; репродукцією “Вид святої Афонської гори з південно-західного боку”, надрукованою в Санкт-Петербурзі 1803 р.; боковим віттарем “Новозавітня Трійця” ХІХ ст.; процесійним хрестом ХІХ ст.; шафою кін. ХІХ ст.

В хаті Ольги Василівної Мань, 1921 р. н. зроблено знимки стола 1970-их рр.; тумби 1956 р. (купленої у с. Клішківцях Хотинського р-ну); “вішалки” 1970-их рр.; скрині 1940-их рр.; ліжка 1920-ті рр.; карнизів 1970-их рр.; софи та розписного стола 1950-их рр.; деякі образи.

У садибі Матейців Ніни Василівної, 1959 р. н., сфотографовано профілювання фронтона ганку хати 1970-их рр.; “канапу” першої третини ХХ ст., а у Вакули Віктора Миколайовича, 1936 р. н., зафіксовано ліжко з “вирізками” 2000 р.; стіл 1960-их рр.; “канапу” з сюжетними розписами. В садибі Євгенії Захарівної Шевчук, 1923 р. н. с. Мо(у)шанець зроблено світлину шафи поч. ХХ ст.

У с. Коновка сфотографовано профілювання ганку хати 1953-55 рр. (майстер – власник хати Василь Іванович Попович, 1921 р. н., навчився будувати від старшого брата і батька); саморобний креденс 1990-их рр. та ганок будинку сільради 1950-их рр. Біля церкви Успіння Пресвятої Богородиці, 1895 р. є брама подвір'я з мурованою огорожею 1968 р. В інтер'єрі будівлі зафіксовано фібулу тканини, що використовують для накривання аналя кін. ХІХ ст.; хрест зі сухозліті на покривалі аналя кін. ХІХ - першої третини ХХ ст.; клірос 1890-их рр.; іконостас 1890-их рр.; запрестольну ікону “Христос в Силах” та ікону “Євхаристія” кін. ХІХ ст. (?); аналой з Х-видними ніжками, тканиною-пюпітром, складуваний першої третини ХХ ст.; аналой з Х-видними ніжками, дощатим пюпітром (трансформованим), складуваний 1930-их рр. (майстер Попович Михайло Іванович (1913-1941 рр.)); поставець першої третини ХХ ст.; стіл 1930-их рр.; процесійний

хрест поч. ХХ ст.; лави першої третини ХХ ст.; павук наві кін. ХІХ ст.; процесійний хрест на дзвіниці ХІХ ст. У пришкольному краєзнавчому кімнаті-музеї не виявлено давніх меблів чи інших дерев'яних виробів.

Вороновиця має музей села, в якому було зроблено світлини образа, прядки, відра, миски першої третини ХХ ст.

Тридільна, одноярусна, безверха зі сліпим літтарем над навою церкви з добудованими ризницею та паламарнею УПЦ МП Різдва Пресвятої Богородиці. ХІХ ст. (?), ремонт 1912 р., перенесена 1980 р., диспонує тетраподом кін. ХХ ст.; іконостасом, “Гробом Господнім”, процесійними хрестами; бічним віттарем-іконою “Богородиця”, шафою-ризницею, аналоєм поч. ХХ ст.; іконою “Св. влч Варвара” з підписом автора: “І. Саквич, 1908 г.” та “Усікновення голови Св. Івана Предтечі Хрестителя” кінця ХІХ – початку ХХ ст. У хаті Туржанської Ольги Василівної, 1931 р. н., зазнямковано ікону “Коронування Богородиці” поч. ХХ ст.

У с. Ленківці створено краєзнавчий музей, у якому серед багатьох експонатів, в тому числі і сценічного одягу та біографічних документів Павла Дворського, зберігаються ручний дерев'яний верстат, точильні станочки ХІХ ст.; посуд; одяг; рушники; профільовані рами 1960-их рр., мисник поч. ХХ ст.

Повернення додому пролягло через с. Окопи Тернопільської обл. По дорозі сфотографовано Кам'янецьку браму, реставровану 1905 р., костьол Св. Трійці 1693-1769 рр. та дзвіницю біля нього, Львівську браму, а в с. Кривче – світлини вежі фортеці.

Наведений перелік важливих об'єктів дослідження, як зазначалось, сфотографовано на цифрову камеру та плівковий фотоапарат, окремі твори заміряно, стисло описано й попередньо датовано (без уточнень в архівних джерелах). Результати експедиційних матеріалів зберігаються в архіві відділу народного мистецтва й доступні для ознайомлення.